Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 2. juulil 2015 [1]

Kohtuasi C-163/14

Euroopa Komisjon
versus
Belgia Kuningriik

(komisjoni esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi Belgia Kuningriigi vastu)

Liikmesriigi kohustuste rikkumine — Protokoll (nr 7) Euroopa Liidu privileegide ja immuniteetide kohta — Artikkel 3 — Liidu maksuvabastus — Maksuvabastus — Gaasi ja elektri piirkondlikud tasud — Mõiste „ainult kommunaalteenuste kulusid katvad kulud” — Mõiste „maksud” — Mõiste „kaudsed maksud” — Avalike teenuste osutamise kohustused

1. Käesoleva kohtuasja aluseks on komisjon poolt ELTL artikli 258 teise lõigu alusel Euroopa Kohtule esitatud hagi, milles komisjon palub tuvastada, et kuna Belgia Kuningriik ei ole vabastanud Brüsselis asuvaid liidu institutsioone ja asutusi kohustusest maksta tasu, mis on mõeldud selliste teenuste rahastamiseks, mis Belgia Kuningriigi määratluse kohaselt kujutavad endast avalike teenuste osutamise ülesannete täitmist elektri- ja gaasitarne valdkonnas, siis on viimati nimetatu rikkunud Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Euroopa Liidu privileegide ja immuniteetide protokolli (nr 7) (edaspidi „protokoll”) artikli 3 teises lõigus ette nähtud kohustusi.

2. Vastavalt ELTL artiklile 343, mis sätestab, et „[l]iidul on liikmesriikide territooriumil oma ülesannete täitmiseks vajalikud privileegid ja immuniteedid”, näeb protokoll ette liidu suhtes kehtiva maksuvabastuse. See on selgitatav liidu tegevusega avalike teenuste alal, mis on põhimõtteliselt kasumit mittetaotlev ega ole seega selline, et seda maksustataks [2], samuti vajadusega tagada liidu sõltumatus liikmesriikidest, ning liikmesriikide võrdsuse põhimõttega, mille kohaselt on keelatud, et mõni liikmesriik saab rahalist kasu sellest, et institutsioonid ja asutused asuvad tema territooriumil [3].

3. Käesolevas kohtuasjas tuleb Euroopa Kohtul täpsustada liidu maksuvabastuse kohaldamisala ja tingimusi, mida senini on käsitletud vaid kolmes kohtuotsuses [4].

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — Mégret, J., Waelbroeck, M., Louis, J.-V., Vignes, D. ja Dewost, J.-L., *Le droit de la Communauté économique européenne. Commentaire du traité et des textes pris pour son application*, kd 15, *Dispositions générales et finales*, Éditions de l'Université de Bruxelles, 1987, „Article 218”, punkt 8.

3 — Kohtuotsus AGF Belgium (C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 19) ja kohtujuristi ettepanek, Stix-Hackl, kohtuasi komisjon *vs.* Belgia (C-437/04, EU:C:2006:434, punkt 41).

4 — Kohtuotsus AGF Belgium (C-191/94, EU:C:1996:144), Euroopa Ühendus (C-199/05, EU:C:2006:678) ja komisjon *vs.* Belgia (C-437/04, EU:C:2007:178). Kohtuotsus BCE *vs.* Saksamaa (C-220/03, EU:C:2005:748) käsitleb Saksamaa Liitvabariigi valitsuse ja Euroopa Keskpanga vahelist kokkulepet Euroopa Keskpanga asukoha kohta. Kohtumäärus Ufficio imposte consumo *vs.* komisjon (2/68-IMM, EU:C:1968:50) käsitleb peaasjalikult Itaalia valitsuse ja komisjoni sõlmitud kokkulepet Teadusuuringute Ühiskeskuse loomise kohta.

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

4. Liidu maksuvabastus on ette nähtud protokolli artiklis 3.

5. See sätestab:

„Liit, selle vara, tulud ja muu omand on vabastatud kõigist otsestest maksudest.

Alati kui võimalik, võtavad liikmesriikide valitsused asjakohased meetmed, et hüvitada või tagastada vallas- ja kinnisvara hinnas sisalduvad kaudsed maksud ja müügimaksud, kui liit teeb [oma] ametlikuks kasutuseks ulatuslikke oste, mille hind sisaldab selliseid makse. Neid sätteid ei kohaldata, kui nende mõjul liidu piires kahjustataks konkurentsi.

Vabastus ei kehti maksude ja tasude suhtes, mis katavad üksnes kommunaalteenuste kulud."

B. *Belgia õigus*

1. Avalike teenuste osutamise ülesannete rahastamine elektriturul

6. 19. juuli 2001. aasta määrus Brüsseli piirkonna elektrituru korralduse kohta[5] (edaspidi „elektrituru määrus") näeb ette avalike teenuste osutamise ülesanded. Neid ülesandeid rahastatakse tasust, mida tuleb maksta elektrienergia tarnijal.

7. Elektrituru määruse artikkel 24 põhjendatud arvamuse esitamise kuupäeval kehtinud redaktsioonis[6] sätestab:

„Lõige 1. Jaotusvõrgu haldaja ja tarnijad täidavad – vastavalt neid puudutavas osas – allpool punktides 1 ja 2 nimetatud avalike teenuste osutamise kohustusi:

1. Majapidamiste tarbitava elektrienergia minimaalkoguse katkematu tagamine peatükis IV*bis* ette nähtud tingimustel;

2. Sotsiaalse eritariifiga elektrienergia tarnimine isikutele föderaaltasandi õigusaktides ja peatükis IV *bis* ette nähtud tingimustel;

Lõige 2. [Brüsseli keskkonnahalduse] Instituut täidab avalike teenuste osutamise kohustusi, mis puudutavad elektrienergia tõhusa kasutamise edendamist lõpptarbijatele mõeldud teabe ja näitlikustamise kaudu ning seadmete, teenuste ja rahalise abi kättesaadavaks tegemise teel [...]".

8. Elektrituru määruse artikkel 24*bis* põhjendatud arvamuse esitamise kuupäeval kehtinud redaktsioonis sätestab järgmist:

„Lisaks täidab jaotusvõrgu haldaja järgmisi avalike teenuste osutamise kohustusi:

1. kasutab oma vajaduste ulatuses uuesti seda osa toodetud taastuvenergiast, mis ei ole mõeldud tema enda tarbimiseks ja mida ei tarnita kolmandatele isikutele;

5 — *Moniteur Belge*, 17.11.2001, lk 39135.

6 — St 27. veebruar 2012 (vt käesolev ettepanek, punkt 25).

2. teede- ja tänavatevõrgu ning avalike rohealade valgustuse tagamiseks seadmete rajamise, hoolduse ja uuendamisega seotud ülesanded [...], mida ta täidab ainuõiguse alusel, ning mainitud elektrirajatiste energiavarustus [...];

3. talle selle rolli täitmise jaoks üleantud ülesanded, mida ta täidab viimase instantsi tarnijana, ning klientidele järelteenuste pakkumise korraldamine;

4. madalpinget kasutavate eraisikutest klientide ja äriklientide teavitamine madalpingeühenduse pakkumise ja elektritarne hindadest ja tingimustest [...]".

9. Elektrituru määruse artikkel 26 näeb ette tasu, millest rahastatakse artiklites 24 ja 24*bis* nimetatud avalike teenuste ülesannete täitmist (edaspidi „piirkondlik elektritasu"). Artikli 26 redaktsioon, mis kehtis põhjendatud arvamuse esitamise kuupäeval, näeb ette:

„Lõige 1. Artikli 21[7] alusel antud tarneloa omajad, nii füüsilised kui juriidilised isikud, on kohustatud maksma igakuist tasu; edaspidi on neile viidatud kui maksukohustuslastele.

Lõige 2. Tasu tuleb maksta kalendrikuu esimese kuupäeva seisuga. Maksu tasumise tähtaeg on järgmise kalendrikuu 15. kuupäev.

Maksukohustuslane on tasu maksmisest vabastatud energiamahu osas, mille ta on teinud kättesaadavaks seda raudtee-, trammi- või metroovõrgus rakendavatele klientidele.

Lõige 3. Tasu arvutatakse võimsuse alusel, mille maksukohustuslane on teinud vastavat õigust omavatele lõpptarbijatele kättesaadavaks Brüsseli piirkonnas paiknevate 70 kV või madalama pingega elektrivõrkude, -ühenduste ja liinide kaudu. [...]

Lõige 7. Laekunud tasu suunatakse fondi, mida on nimetatud vastavalt eelarvevahendeid käsitleva 12. detsembri 1991. aasta määruse artikli 2 punktides 15 ja 16 [...][8].

Lõige 8. Tasu maksmise kohustus kehtib alates jaanuarist 2004".

10. Elektrituru määruse artikli 26 lõige 4 sätestab piirkonna elektritasude tasumäärad: kättesaadavaks tehtud energiamahu suurusjärkude kohta on ette nähtud konkreetne summa eurodes.

11. Elektrituru määruse artikkel 26 sisaldas kuni 2011. aastal tehtud muudatuste kehtestamiseni[9] lõiget 9, mis nägi ette, et „kulud, mis on seotud artiklis 24 nimetatud avalike teenuste ülesannete täitmisega ja ületavad käesoleva artikli alusel sissenõutavat tasu, jäävad jaotusvõrgu haldaja kanda halduskuludena. Nende kulude kajastumist elektrienergia hinnas reguleerivad föderaaltasandi õigusaktid".

7 — Elektrituru määruse artikkel 21 põhjendatud arvamuse esitamise kuupäeva seisuga nägi ette, et „tarnijatel peab Brüsseli piirkonnas selleks õigust omavatele klientidele elektrienergia tarnimiseks olema valitsuse väljastatud tarneluba […]".

8 — Eelarvevahendeid käsitleva 12. detsembri 1991. aasta määruse (*Moniteur belge*, 26.2.1992, lk 4066) artikli 2 punktides 15 ja 16 nimetatud fondid on vastavalt energeetikajuhtimise erifond (Fonds spécial de guidance énergétique) ja elektrienergiapoliitika fond (Fonds relatif à la politique de l'énergie).

9 — 20. juuli 2011. aasta määrusega, millega muudetakse elektrituru määrust ja 12. detsembri 1991. aasta määrust eelarvevahendite kohta (*Moniteur Belge*, 10.8.2011, lk 45558), tunnistati elektrituru määruse artikli 26 lõige 9 kehtetuks.

2. Avalike teenuste osutamise ülesannete rahastamine gaasiturul

12. 1. aprilli 2004. aasta määrus Brüsseli piirkonna gaasituru korralduse kohta, mis käsitleb gaasi- ja elektrijaotusvõrkudelt makstavaid tasusid ning millega muudetakse elektrituru määrust[10] (edaspidi „gaasituru määrus") näeb nagu elektrituru määruski ette avalike teenuste osutamise ülesanded. Neid rahastatakse tasust, mida on kohustatud maksma gaasijaotusvõrgu haldaja ning hiljem gaasitarnija.

13. Gaasituru määruse artikkel 18 põhjendatud arvamuse esitamise kuupäeval kehtinud redaktsioonis sätestab:

„Jaotusvõrgu haldaja ja tarnijad täidavad – vastavalt neid puudutavas osas – allpool punktides 1–3 nimetatud avalike teenuste osutamise ülesandeid ja kohustusi:

1. Majapidamiste tarbitava gaasi minimaalkoguse katkematu tagamine peatükis V*bis* ette nähtud tingimustel;

2. Sotsiaalse eritariifiga gaasitarne isikutele föderaaltasandi õigusaktides ja peatükis V*bis* ette nähtud tingimustel;

3. Tasuta ennetusteenus maagaasi kasutamisega seotud riskide osas majapidamistele, kes seda taotlevad [...]".

14. Gaasituru määrusesse lisati 2006. aastal uus artikkel 18*bis*[11]. Põhjendatud arvamuse esitamise kuupäeval kehtinud redaktsioonis nägi see ette järgmist:

„Lõige 1. Lisaks täidab võrgu haldaja järgmisi avalike teenuste osutamise ülesandeid:

1. tarbijatele järelteenuste osutamise korraldamine ning eraisikutest klientidele teenusega liitumist puudutavate hindade ja tingimuste kohta teabe edastamine [...]".

15. Gaasituru määruse artikkel 20 näeb ette tasu, millest rahastatakse artiklites 18 ja 18*bis* nimetatud avalike teenuste ülesannete täitmist (edaspidi „piirkondlik gaasitasu"). Käsitluse lihtsustamiseks osutan edaspidi piirkondlikule elektritasule ja piirkondlikule gaasitasule koos kui „piirkondlikele tasudele".

16. Gaasituru määruse artikkel 20[12] sätestab, et „artiklites 18 ja 18*bis* nimetatud avalike teenuste ülesannete täitmisega seotud kulud jäävad võrgu haldaja kanda halduskuludena. Nende kulude kajastumist gaasi hinnas reguleerivad föderaaltasandi õigusaktid".

17. Aastal 2011 tunnistati gaasituru määruse artikkel 20 kehtetuks ja lisati uus artikkel 20 *septiesdecies*[13]. Gaasituru määruse artikkel 20*septiesdecies* näeb ette:

„Lõige 1. Artikli 15[14] alusel antud tarnelitsentsi omajad, nii füüsilised kui juriidilised isikud, on kohustatud tasuma igakuist tasu; edaspidi on neile viidatud kui maksukohustuslastele.

10 — *Moniteur belge*, 26.4.2004, lk 34281.

11 — See artikkel 18*bis* lisati gaasituru määrusesse 14. detsembri 2006. aasta määrusega, millega muudetakse 19. juuli 2001. aasta ja 1. aprilli 2004. aasta määrusi Brüsseli piirkonna elektri- ja gaasituru korralduse kohta ja tunnistatakse kehtetuks 11. juuli 1991. aasta määrus minimaalse elektritarne kohta ja 11. märtsi 1999. aasta määrus, millega kehtestatakse meetmed majapidamistele tarbimiseks suunatud gaasi tarnekatkestuste ennetamiseks (*Moniteur belge*, 9.1.2007, lk 537).

12 — Eelmises joonealuses märkuses viidatud 14. detsembri 2006. aasta määrusega muudetud kujul.

13 — 20. juuli 2011. aasta määrusega, millega muudeti gaasituru määrust (*Moniteur belge*, 10.8.2011, lk 45586).

14 — Gaasituru määruse artikkel 15 näeb ette, et „tarnijatel peab Brüsseli piirkonnas selleks õigust omavatele klientidele gaasi tarnimiseks olema tarnelitsents […]".

Lõige 2. Tasu tuleb maksta kalendrikuu esimese kuupäeva seisuga. Selle tasumise tähtaeg on järgmise kalendrikuu 15. kuupäev.

Lõige 3. Arvestades teises lõigus toodud täpsustusi, arvutatakse tasu võrgu haldaja poolt Brüsseli piirkonnas tarbimiskohta omavate lõpptarbijate asukohas kasutatavate gaasiarvestite alusel. Gaasiarvesti näitab seda maksimaalset gaasikogust väljendatuna kuupmeetrites tunni kohta, mille jaoks arvesti on seadistatud [...].

Lõige 7. Laekunud tasu suunatakse fondi, mida on nimetatud vastavalt eelarvevahendeid käsitleva 12. detsembri 1991. aasta määruse artikli 2 punktides 15 ja 16 [...];

Lõige 8. Tasu maksmise kohustus kehtib alates jaanuarist 2004".

18. Gaasituru määruse artikli 20*septiesdecies* lõige 4 sätestab piirkondliku gaasitasumäärade skaala sarnaselt elektrituru määruse artikli 26 lõikes 4 ette nähtuga.

II. **Kohtueelne menetlus**

19. Komisjon, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Parlament ning majandus- ja sotsiaalkomitee, mille asukoht on Brüsselis, kasutasid kuni 31. juulini 2009 elektri- ja gaasitarne teenuse osutajana äriühingut Electrabel. Electrabeliga sõlmitud leping (edaspidi „Electrabeli leping") nägi ette, et liidu kanda on piirkondlikud tasud, mida Electrabel on kohustatud maksma vastavalt elektrituru määruse artiklile 26 ning gaasituru määruse artiklitele 20 ja hiljem artiklile 20*septiesdecies*. Liit pidi vastava summa tasuma Electrabelile, kes seejärel kandis selle üle Brüsseli piirkonna ametiasutustele.

20. Kuna komisjon leidis, et vastavalt protokolli artiklile 3 on ta piirkondlikest tasudest vabastatud, lõpetas ta 2005. aasta juulis nende Electrabelile tasumise. Samal ajal esitas ta Brüsseli piirkonna ametiasutustele mitteametliku taotluse piirkondlike tasude maksmise kohustusest vabastamiseks.

21. Kuna mitteametlikud kontaktid ei andnud tulemusi, saatis komisjon 27. juunil 2008 Belgia Kuningriigile märgukirja, kus tõi välja, et elektrituru määruse artikli 26 ja gaasituru määruse artikli 20 kohaldamisega liidu institutsioonidele on liikmesriik rikkunud protokolli artikli 3 teist lõiku. Belgia Kuningriik esitas esimese märgukirja kohta omapoolsed tähelepanekud 9. septembri 2008. aasta kirjas, mille komisjon sai kätte 15. septembril 2008.

22. 15. aprillil 2009 saatis komisjon Belgia Kuningriigile protokolli artikli 3 teise lõigu rikkumise kohta teise märgukirja, mis asendas esimest. Teine märgukiri on esimesega peaaegu identne, välja arvatud osas, kus komisjon on märkinud, et Belgia Kuningriik on liikmesriigi kohustusi rikkunud alates 2001. aastast, mitte alates 2004. aastast, nagu oli märgitud esimeses märgukirjas [15].

23. Komisjon esitas 22. aprillil 2011 Tribunal de première instance de Bruxelles'ile (Brüsseli esimese astme kohus) hagi Belgia riigi, Brüsseli piirkonna, Electrabeli ning Brüsseli piirkonna elektri- ja gaasijaotusvõrgu haldaja Sibelga vastu. Ta palub maksta tagasi piirkondlikud tasud, mille ta maksis ajavahemikul 1. juulist 2004 kuni 31. detsembrini 2008 [16], kokku summas 4 036 170,88 eurot, mida võidakse suurendada hilisemate perioodide juurdearvestuse tulemusel [17].

15 — Nimelt on teises märgukirjas viidatud kirjale, kus komisjon palus Brüsseli piirkonna ametiasutustelt maksta tagasi makstud piirkondlikud tasud „alates nende kehtestamisest 2001. aastal". Märgin siiski, et komisjon on teise märgukirja (nagu ka esimese märgukirja, põhjendatud arvamuse ja hagiavalduse) lõpetanud järeldusega, et kuna Belgia Kuningriik ei vabastanud liitu „[elektrituru määruse] artiklis 26 ja [gaasituru määruse] artiklis 20 ette nähtud tasudest", on ta rikkunud protokolli artikli 3 teisest lõigust tulenevaid kohustusi. Elektrituru määruse artikli 26 lõige 8 sätestab, et „[t]asu maksmise kohustus kehtib alates jaanuarist 2004", ja gaasituru määrus võeti vastu aastal 2004.

16 — Komisjon alustas Electrabelile uuesti piirkondlike tasude maksete tegemist 2008. aasta septembris ning maksis ära alates 2005. aasta juulist maksmata piirkondlike tasude summa.

17 — Kohtuasi on pooleli ja pidi olema arutamisel 21. mail 2015.

24. Kui Electrabeli leping lõppes, sõlmisid liidu institutsioonid ja asutused lepingu ühe teise elektri- ja gaasitarnijaga, nimelt äriühinguga Luminus (edaspidi „Luminuse leping"). Luminuse lepingus ei ole erinevalt Electrabeli lepingust ette nähtud liidu institutsioonide ja asutuste kohustust maksta piirkondlikke tasusid. Sellegipoolest palus Luminus kolmes kirjas, mille saatis 13. mail 2011, 21. oktoobril 2011 ja 2. juulil 2013, liidul hüvitada talle tema poolt makstud piirkondlikud tasud summas 2 235 404,51 eurot, saates hüvitamise kohta meeldetuletuse 14. augustil 2014 [18].

25. Komisjon tõi 27. veebruaril 2012 Belgia Kuningriigile saadetud põhjendatud arvamuses esile, et kuna Belgia Kuningriik on keeldunud liidu institutsioone vabastamast elektrituru määruse artiklis 26 ja gaasituru määruse artiklis 20 ette nähtud piirkondlikest tasudest, on ta rikkunud protokolli artikli 3 teist lõiku. Belgia Kuningriik esitas põhjendatud arvamuse kohta omapoolsed tähelepanekud 23. aprilli 2012. aasta kirjas.

26. Kuna Belgia Kuningriigi argumendid komisjoni ei veennud ning liikmesriik ei ole oma seisukohta muutnud, esitas komisjon hagi käesoleva kohtuasja algatamiseks.

III. **Komisjoni hagi**

27. Komisjon heidab Belgia Kuningriigile ette, et kuna viimati nimetatu ei ole vabastanud liidu institutsioone ja asutusi elektrituru määruse artiklis 26 ja gaasituru määruse artiklis 20 ette nähtud piirkondlikest tasudest, ning on välistanud Brüsseli piirkonna poolt sellel alusel saadud tasu tagasimaksmise, on ta rikkunud protokolli artikli 3 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

28. Komisjon leiab, et protokolli artikli 3 teises lõigus kaudsetest maksudest vabastamise tingimused on täidetud: elektri- ja gaasitarne on ulatuslik ost, mille liit on teinud oma ametlikuks kasutuseks.

29. Komisjon väidab, et käeolevas asjas ei saa tugineda järeldustele, mis nähtuvad kohtuotsusest komisjon *vs.* Belgia (C-437/04, EU:C:2007:178), kus Euroopa Kohus otsustas, et maksuvabastus ei ole kohaldatav, kuna maksukohustuslane ei ole mitte liit, vaid temaga lepingulises suhtes olev isik. Õigupoolest puudutas see kohtuasi otsest maksu, kuid piirkondlikud tasud kujutavad endast kaudset maksu. Komisjon väidab, et kuigi liit ei ole piirkondlike tasude osas maksukohustuslane, kantakse nende koormus tulenevalt nende kaudsele maksule omasest laadist ja Belgia seadusandja tahtest praktikas siiski temale üle.

30. Mis puudutab protokolli artikli 3 kolmandat lõiku, mille kohaselt ei kehti vabastus maksude suhtes, mis „katavad üksnes kommunaalteenuste kulud", siis komisjon on seisukohal, et käesolevas asjas ei ole see kohaldatav. Esiteks ei ole need avalikud teenused, mida liidule osutatakse või võidakse osutada, seotud konkreetselt ainult liiduga, nagu on Euroopa Kohtu praktika kohaselt nõutav. Teiseks ei esine teenuse tegeliku maksumuse ja piirkondlike tasude suuruse vahel otsest ja proportsionaalset seost, mida kohtupraktika nõuab.

31. Komisjon palub Euroopa Kohtul tuvastada, et Belgia Kuningriik on rikkunud protokolli artikli 3 teisest lõigust tulenevaid kohustusi. Samuti palub ta mõista kohtukulud välja Belgia Kuningriigilt.

IV. **Menetlus Euroopa Kohtus**

32. Belgia Kuningriik väidab kostja vastuses, et liidu institutsioonid ja organid ei peaks olema piirkondlikest tasudest protokolli artikli 3 teise lõigu alusel vabastatud. Ta väidab, et Euroopa Kohtu järeldustest kohtuotsuses komisjon *vs.* Belgia (C-437/04, EU:C:2007:178) tuleb lähtuda ka käesolevas kohtuasjas, kuna liit ei ole piirkondlike tasude osas maksukohustuslane, ei elektrituru määrus ega

18 — Mul puudub info, kas liit täitis selle nõudmise, ja kui ei, siis kas Luminus algatas selle nõude osas menetluse, mida ta oli ähvardanud teha.

gaasituru määrus ei pane maksukohustuslastele kohustust nõuda seda tasu omakorda sisse lõpptarbijatelt, ning et seega on liidu kohustus neid lõppastmes maksta puhtlepinguline kohustus. Teise võimalusena, juhul kui Euroopa Kohus peaks otsustama, et protokolli artikli 3 teine lõik on piirkondlike tasude suhtes kohaldatav, tuleks Belgia Kuningriigi hinnangul järeldada, et maksuvabastus peaks olema välistatud sama sätte kolmanda lõigu kohaselt. Belgia Kuningriik palub Euroopa Kohtul jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja mõista kohtukulud välja komisjonilt.

33. Komisjon toob repliigis uuesti esile, et kuigi tarnija või võrgu haldaja on piirkondlike tasude osas maksukohustuslane, on tema ülesanne üksnes tasude kogumine ning ta kannab maksukoormuse lõppastmes üle lõpptarbijale. Mis puudutab protokolli artikli 3 kolmandat lõiku, siis komisjon rõhutab, et liidul pole võimalik gaasitasust rahastatavatest avalikest teenustest kasu saada, kuna need teenused on mõeldud eranditult majapidamistele, ning et need avalikud teenuste osutamise ülesanded, mille täitmist rahastatakse piirkonna elektritasust, kas ei kujuta endast teenuseid või ei osutata neid konkreetselt temale.

34. Belgia Kuningriik rõhutab vasturepliigis eelkõige, et väheoluline on määratlus selle kohta, kas piirkondlikud tasud kujutavad endast otsest maksu või kaudset maksu, kuna vastupidi komisjoni väitele kaudsete maksude koormust lõpptarbijale üle ei kanta.

V. **Hinnang**

35. Leian, et Belgia Kuningriigile liikmesriigi kohustuste rikkumise raames etteheidetavate asjaolude täpsustamiseks on enne komisjoni argumentide uurimist tarvilik meenutada lühidalt protokolli artikli 3 ülesehitust.

A. *Protokolli artikli 3 ülesehitus*

36. Protokolli artikkel 3 eristab otseseid ja kaudseid makse. Nagu Euroopa Kohus on rõhutanud, kehtib esimeste suhtes „tingimusteta ja üldi[ne]" vabastus, samas kui teiste suhtes kehtiv maksuimmuniteet „ei ole [...] piiramatu"[19]. Nimelt sätestab protokolli artikli 3 esimene lõik, et „[l]iit, selle vara, tulud ja muu omand on vabastatud kõigist otsestest maksudest": maksuvabastuse osas ei ole erandeid ette nähtud. Seevastu protokolli artikli 3 teine lõik näeb ette, et tuleb „hüvitada või tagastada vallas- ja kinnisvara hinnas sisalduvad kaudsed maksud ja müügimaksud, kui liit teeb [oma] ametlikuks kasutuseks ulatuslikke oste". Lisaks on täpsustatud, et „[n]eid sätteid ei kohaldata, kui nende mõjul liidu piires kahjustataks konkurentsi". Seega on kaudsete maksude puhul maksuvabastus ette nähtud vaid juhul, kui on täidetud kolm tingimust: esiteks peavad kaudsed maksud olema tasutud seoses ulatusliku ostuga; teiseks peab ostjaks olema liit ja ost peab olema tehtud tema ametlikuks kasutuseks; kolmandaks ei tohi maksuvabastus mõjutada konkurentsi[20].

37. Mis puudutab protokolli artikli 3 kolmandat lõiku, siis see näeb ette, et „[v]abastus ei kehti" maksude ja tasude suhtes, „mis katavad üksnes kommunaalteenuste kulud".

38. Euroopa Kohus on protokolli artikli 3 kohaldamisala kohta kohtuotsuses AGF Belgium otsustanud, et „kõnesolev immuniteet kehtib igat liiki, nii otseste kui kaudsete maksude suhtes, arvestades [...] artikli teises ja kolmandas lõigus nimetatud erandeid"[21].

19 — Kohtuotsus Euroopa Ühendus (C-199/05, EU:C:2006:678, punkt 31).

20 — Täpsustan, et kaudsete maksude ja müügimaksude hüvitamine ja tagastamine, mis on ette nähtud protokolli artikli 3 teises lõigus, kehtib igasuguste ostude, sh teenuste ostmise korral (kohtuotsus AGF Belgium, C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 36).

21 — C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 20.

39. Rõhutan, et maksu mõistet protokolli artikli 3 tähenduses tuleb nii esimeses lõigus nimetatud „otseseid makse" kui ka teises lõikes nimetatud „kaudseid makse ja müügimakse" silmas pidades tõlgendada autonoomselt. Nimelt on Euroopa Kohus samas kohtuotsuses AGF Belgium otsustanud, et protokolli artikkel 3 on kohaldatav täiendavate kindlustusmaksete suhtes „sõltumata nende määratlusest siseriiklikus õiguses" (käsitletaval juhul oli eelotsusetaotluse esitanud kohus märkinud, et täiendavad maksed sarnanesid tema hinnangul pigem sotsiaalkindlustuse sissemaksetele kui maksumeetmetele) [22].

40. Protokolli artikli 3 kolmandas lõigus tehtav „reservatsioon" artikli kohaldamisala suhtes puudutab makse ja tasusid, „mis katavad üksnes kommunaalteenuste kulud". Nimelt on kolmandas lõigus määratletud protokolli artikli 3 kohaldamisala negatiivselt, arvates sellest välja kommunaalteenustele vastava tasu. Märgin selles osas, et niisugused meetmed on artikli 3 kohaldamisalast välja jäetud seetõttu, et artikkel 3 näeb ette maksuvabastuse, ent tasu, mis on määratletud „kommunaalteenuste kulu" katteallikana, ei ole oma olemuselt maks. Nimelt on vastutasu mõiste – „tasu, mis katab [...] kulud" – maksu mõistest põhimõtteliselt erinev [23].

41. Protokolli artikli 3 teises lõigus toodud „reservatsioon" artikli kohaldamisala suhtes puudutab minu arvates nõuet, et kaudsed maksud peavad „[sisalduma] [liidu poolt ostetud] vallas- ja kinnisvara hinnas": kaudne maks peab olema hõlmatud vara hinnaga. Ostu mahu ja eesmärgiga seotud tingimused (liidu ametlikuks kasutuseks) puudutavad *konkreetset* ostu, mille korral kaudne maks sisse nõutakse, mitte sellise tasu enda laadi: seega puudutab see maksuvabastuse sisuga seotud tingimusi, mitte selle kohaldamise tingimusi [24]. Samuti saab aspekt, et puuduma peab mõju konkurentsile siseturul, olla käsitatav üksnes sisulise tingimusena.

42. Rõhutan, et erandid protokolli artikli 3 kohaldamisala osas on ainult need, mida mainisin kahes eelmises punktis. Nimelt on Euroopa Kohus kohtuotsuses AGF Belgium täpsustanud, et protokolli artikkel 3 kehtib „igat liiki [...] maksude suhtes", „arvestades *ainult* erandeid", mida on nimetatud artikli teises ja kolmandas lõigus [25]. Euroopa Kohus põhjendab nimetatud kahe reservatsiooni erandlikkust protokolli artikli 3 sõnastusega, mis defineerib maksuvabastuse „väga laialt" [26]. Leian veel, et mainitud kaks erandit on protokolli artikli 3 kohaldamisala suhtes ainsad reservatsioonid seetõttu, et need on esitatud sõnaselgelt. Nimelt, kui liidu seadusandja oleks soovinud, et protokolli aktikkel 3 lubaks teisi erandeid, oleks ta need teised erandid näinud ette sõnaselgelt, nagu seda on tehtud kommunaalteenuste kulusid katva tasu ja niisuguste kaudsete maksude puhul, mis ei sisaldu ostetud vara hinnas.

22 — *Ibidem* (punkt 16): „kõnesolevaid tasusid ei saa, *sõltumata nende õiguslikust määratlusest siseriiklikus õiguses*, samastada sissemaksetega, mida on kohustatud tegema sotsiaalkindlustusskeemiga liitunud isik või sotsiaalkindlustust pakkuva organisatsiooniga liitunud isik [...] (kohtujuristi kursiiv). Nagu kohtujurist Jacobs on rõhutanud, „ei ole oluline, kuidas on tasu liigitatud siseriiklikus õiguses. Protokolli artiklis 3 kasutatud mõistete „maksud" ja „tasud" tõlgendamisel tuleb arvestada nende tavatähendust ning õigusnormi eesmärki. Ainult niisugune lähenemisviis võimaldab tagada sätte täieliku toime ja ühetaolise kohaldamise" (kohtujuristi ettepanek, Jacobs, kohtuasi AGF Belgium, C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 17). Vt protokolli (praeguse) artikli 13 teise lõigu kohta, mis käsitleb ametnike maksuvabastust (kohtuotsus Humblet *vs*. Belgia riik, 6/60-IMM, EU:C:1960:48): „arvestades, et mis puudutab kohaldatavat õigust, tuleb üldine probleem lahendada [...] ühenduse õiguse, mitte Belgia õiguse kohaselt". Samuti on Euroopa Kohus kohtuotsuses komisjon *vs*. Belgia (C-437/04, EU:C:2007:178, punktid 44–46) lähtunud mõiste „otsesed maksud" puhul protokolli artikli 3 esimese lõigu tähenduses selle autonoomsest tõlgendusest.

23 — Nagu kohtujurist Jacobs on kohtuasjas AGF Belgium märkinud, siis „tasu, mis katab kommunaalteenuste kulud, väljendub konkreetse teenuse eest makstava tasuna. Tasu ja saadud teenuse vahel on otsene seos […]. Maksu korral see nii ei ole, kuna maksu ja saadud teenuse vaheline seos on kaudne ja varjatum". (kohtujuristi ettepanek, Jacobs, kohtuasi AGF Belgium C-191/94, EU:C:1996:53, punktid 31–32). Maksu ja tasu osutatud teenuste eest eristatakse ka liikmesriikide maksuõiguses: vt selle kohta kohtujuristi ettepanek, Roemer, kohtuasi Van Leeuwen (32/67, EU:C:1968:2), kus on märgitud, et vahetegemist maksude ja nende tasude vahel, mis kujutavad endast üksnes vastutasu avalike võimuorganite poolt osutatavate teenuste eest, tuntakse Madalmaade, Saksa, Prantsuse, Itaalia ja Belgia õiguses; vt Prantsuse õiguse kohta Lamarque, J., Négrin. O. ja Ayrault, L., *Droit fiscal général*, 3. tr, LexisNexis, 2014, punkt 94 jj.

24 — Kui ostu väärtus on väike ja seetõttu maksuvabastust ei kohaldada, ei kaota kõnesolev tasu siiski oma maksule omast laadi: protokolli artikkel 3 on selle suhtes kohaldatav. Maksuvabastust ei kohaldata lihtsalt seetõttu, et tehing ei vasta ühele artikli teises lõigus toodud sisulisele tingimusele, nimelt et ost peab olema „ulatuslik".

25 — C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 20 (kohtujuristi kursiiv).

26 — *Ibidem*, punkt 19).

B. *Rikkumise asjaolud*

43. Komisjon väidab, et kuna Belgia Kuningriik on keeldunud võimaldamast liidule piirkondlike tasude osas maksuvabastust, siis on ta rikkunud protokolli artikli 3 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

44. Niisiis peab komisjon tõendama, et piirkondlikud tasud vastavad protokolli artikli 3 teises lõigus ette nähtud tingimustele. Ta peab ära näitama, et piirkondlikud tasud „sisalduvad" liidu poolt elektri- ja gaasitarne eest tasutud hinnas ja et see tarne kujutab endast „ulatuslikku" ostu, mis on tehtud liidu „ametlikuks kasutuseks", ning oma mõjult ei kahjusta see konkurentsi siseturul.

45. Belgia Kuningriik väidab vastu, et protokolli artikli 3 teine lõik on kohaldatav vaid nende maksude korral, mille osas liit on siseriikliku õiguse kohaselt maksukohustuslane. Järelkult juhul, kui – nagu käesolevas asjas – liidu tasumiskohustus põhineb maksukohustuslasega sõlmitud lepingul, ei kehti selle suhtes protokolli artiklis 3 ette nähtud maksuvabastus. Seega peab komisjon lisaks tõendama, et protokolli artikli 3 teine lõik on kohaldatav maksudele, mille koormus lasub liidul, ilma et ta oleks nende osas maksukohustuslane.

46. Belgia Kuningriik väidab teise võimalusena toodud vastuväites, et piirkondlikud tasud kujutavad endast pelgalt tasu, mis katab üksnes kommunaalteenuste kulud protokolli artikli 3 kolmanda lõigu tähenduses, ning seega ei kehti nende suhtes selle artikli teises lõigus ette nähtud vabastus. Seega peab komisjon tõendama, et piirkondlikud tasud ei kujuta endast pelgalt tasu, mis katab üksnes kommunaalteenuste kulud[27].

47. Leian, et on üsna kindel, et käesoleval juhul on kaudsete maksude kolm maksuvabastuse tingimust täidetud; pealegi ei vaidle Belgia Kuningriik sellele vastu. Seega uurin enne pooltevahelise vaidluse esemeks olevate küsimuste käsitlemist väga lühidalt neid kolme tingimust. Esiteks on küsimus protokolli artikli 3 teise lõigu kohaldatavusest niisuguste maksude suhtes, mida liit peab maksma, olemata nende osas maksukohustuslane, ning see küsimus on kesksel kohal nii komisjoni kui Belgia Kuningriigi kirjalikes seisukohtades; teiseks puudutab küsimus Belgia Kuningriigi poolt teise võimalusena esitatud argumenti, nimelt kas piirkondlikud tasud on käsitatavad pelgalt tasuna, mis katab üksnes kommunaalteenuste kulud protokolli artikli 3 kolmanda lõigu mõttes.

C. *Protokolli artikli 3 kolmandas lõigus ette nähtud maksuvabastuse tingimused*

48. Tuletan meelde, et kaudsete maksude osas kohaldatakse maksuvabastust vaid juhul, kui kaudne maks on tasutud ulatusliku ostu tegemisel, kui liit on teinud sellise ostu oma ametlikuks kasutuseks ja kui maksuvabastuse mõju ei kahjusta konkurentsi siseturul.

49. Leian, et pole kahtlust, et need tingimused on käesoleval juhul täidetud.

27 — Täpsustan selles osas, et komisjon ei saa tugineda piirkondlike tasude määratlusele Belgia õiguses, kuna, nagu märkisin, tuleb maksustamise mõistet protokolli artikli 3 tähenduses tõlgendada autonoomselt. Seega on väheoluline, et Belgia õigus näib piirkondlikku gaasitasu käsitavat pigem maksuna kui tasuna osutatud teenuste eest, kuna selleks, et seda saaks käsitada tasuna osutatud teenuste eest, peab teenuse kasutaja olema konkreetselt maksukohustuslane eraldivõetuna, mis aga nii ei ole. Vt arvamust, mille Belgia Conseil d'État on esitanud Brüsseli piirkonna elektrituru korraldust käsitleva määruse eelnõu ettevalmistustööde kohta, Brüsseli piirkonna parlament, Parlamendi dokumendid, istungjärk 2000/2001, dokument nr A-192/1-00/01, lk 64.

50. Nimelt on nelja liidu institutsiooni ja asutuse elektri- ja gaasitarne vaieldamatult ulatuslik ost; tuletan meelde, et Tribunal de première instance de Bruxelles'is pooleliolev Electrabeli lepingut käsitlev vaidlus puudutab rohkem kui 4 miljoni euro suurust summat, ning et summa, mille tasumist Luminus liidult nõuab, on üle 2 miljoni euro. Samuti leian, et vaieldamatult on ost tehtud liidu ametlikuks kasutuseks: kui poleks elektrit ja gaasi, ei saaks liidu ametnikud ja teenistujad oma tööd teha [28].

51. Mis puudutab kolmandat, konkurentsi mõjutamist puudutavat tingimust, siis pooled ei ole seda isegi maininud. Pealegi olen seisukohal, et see on segi aetav teise tingimusega, mis puudutab ostu ametlikku kasutust: kui liit ostab vallas- või kinnisvara oma ametlikuks kasutuseks, on see käsitatav kasumit mittetaotleva toiminguna ning selline tegevus ei saa konkurentsile mõju avaldada [29].

52. Rõhutan lõpuks, et need kolm tingimust, mida eespool uurisin, on ainsad tingimused, mida protokolli artikli 3 teine lõik ette näeb. Nimelt, kui Euroopa Kohus on kohtuotsustes komisjon *vs.* Belgia ja Euroopa Ühendus märkinud, et komisjon ei ole tõendanud, et maksuvabastuse kohaldamata jätmine kahjustab liidu sõltumatust ja tõrgeteta toimimist, on see järeldus tehtud teise võimalusena, olles enne välistanud maksuvabastuse kohaldamise muudel põhjustel [30]. Seega ei ole Euroopa Kohus käsitanud liidu sõltumatuse ja tõrgeteta toimimise kahjustamist maksuvabastuse täiendava tingimusena.

D. *Protokolli artikli 3 kohaldatavus maksude suhtes, mida liit peab tasuma, ilma et ta oleks nende osas siseriikliku õiguse alusel maksukohustuslane*

53. Belgia Kuningriik väidab, et ta ei ole protokolli artikli 3 teisest lõigust tulenevaid kohustusi rikkunud, kuna see on kohaldatav üksnes maksudele, mille osas liit on siseriikliku õiguse kohaselt maksukohustuslane. Piirkondlike tasude puhul see nii ei ole. Kuna liit peab neid tasusid maksma, toimub see Belgia Kuningriigi sõnul lepingu alusel, mis seob teda maksukohustuslasega: nimelt on liit ülekandmisega nõustunud.

54. Belgia Kuningriik tugineb siinjuures kohtuotsusele komisjon *vs.* Belgia [31]. Euroopa Kohus on selles kohtuotsuses märkinud, et protokolli artikli 3 esimene lõik ei kehtesta maksuvabastust liiduga lepingulistes suhetes olevate isikute kasuks. Ta järeldas sellest, et Belgia Kuningriik ei ole protokolli artikli 3 esimesest lõigust tulenevaid kohustusi rikkunud, kui keeldus liitu vabastamast piirkondlikust kinnisvaramaksust, mille osas on maksukohustuslaseks kinnisvara omanik ja mida liit tasub üürilepingu alusel. Tasumiskohustuse ülekandmine liidule toimus lepinguga: seega oli komisjon sellega vabatahtlikult nõustunud.

55. Niisiis on käesoleval juhul elektrituru määruse artikli 26 lõike 1 kohaselt piirkondliku elektritasu osas maksukohustuslaseks elektrienergia tarnija, kes ostab selle tootjalt ja müüb seda edasi. Gaasituru määruse artikli 20 kohaselt on piirkondliku gaasitasu osas maksukohustuslaseks jaotusvõrgu haldaja, ning hiljem, alates aastast 2011, artikli 20*septiesdecies* lõike 1 kohaselt gaasitarnija, kes ostab gaasi importijatelt ja müüb seda edasi. Seega tasub liit piirkondlikke tasusid vastavalt lepingutele, mis

28 — Vt liidu tehtud ostude „ametliku kasutuse" kohta Schmidt, C., „Le protocole sur les privilèges et immunités des Communautés européennes – Commentaire de l'article 218 du Traité de Rome et de l'article 28, premier alinéa, du traité de fusion", *Cahiers de droit européen*, 1991, lk 67–100, punkt 17; ja Duffar, J., *Contribution à l'étude des privilèges et immunités des organisations internationales*, Pariis, LGDJ, 1982, ptk VII, lk 291 ja 292, punkt 341.

29 — Vt eelmises joonealuses märkuses viidatud Jean Duffar' teos, punkt 339: „see, et konkurentsi ei või kahjustada, on sõnaselgelt välja toodud [protokolli] artikli 3 [teises] lõigus. Maksuvabastus peab kehtima üksnes sellise tegevuse osas, mis on hõlmatud organisatsiooni eesmärkidega, ning juhul kui eesmärkide piiridest väljutakse, kaotab see maksuvabastus tähenduse".

30 — Euroopa Kohus on kohtuotsuses komisjon *vs.* Belgia otsustanud, et maksuvabastust ei või kohaldada, kuna see ei kujuta endast rahalist eelist liiduga sõlmitud lepingu poolele, ning alles seejärel täpsustanud, et protokolli artikli 3 eesmärk, milleks on tagada liidu sõltumatus ja tõrgeteta toimimine, „ei nõrgesta" sellist järeldust (C-437/04, EU:C:2007:178, punktid 55 ja 56). Kohtuotsuses Euroopa Ühendus on Euroopa Kohus otsustanud, et „igal juhul" ei ole komisjon tõendanud, et käsitletavate lõivude tasumine võiks ohustada liidu sõltumatust ja takistada tema tõrgeteta toimimist (kohtuotsus Euroopa Ühendus, C-199/05, EU:C:2006:678, punkt 43).

31 — C-437/04, EU:C:2007:178, punktid 50–51.

seovad teda maksukohustuslastega. Niisiis kandis Electrabel, kes oli komisjoni, nõukogu, parlamendi ning majandus-ja sotsiaalkomitee elektritarnija kuni 31. juulini 2009, ning on jätkuvalt nende gaasitarnija, piirkondlike tasude summa tasumise üle liidule [32]. Seevastu Luminus, kes oli nende elektrienergia tarnija ajavahemikus 1. augustist 2009 kuni 31. juulini 2012 [33], piirkondlike tasude koormust liidule üle ei kandnud [34].

56. Komisjon väidab selle kohta, et käesolevas kohtuasjas ei saa lähtuda lahendusest, mille Euroopa Kohus on esitanud kohtuotsuses komisjon *vs.* Belgia. Ta nõustub sellega, et Belgia õiguse kohaselt on piirkondlike tasude osas maksukohustuslaseks kas tarnija või jaotusvõrgu haldaja, ja mitte liit. Siiski esitab ta sisulise väite, et piirkondlike tasude maksmise kohustuse ülekandmine ei tulene ainult poolte lepinguvabadusest, kuna esiteks on piirkondlike tasude koormuse ülekandmine Belgia seadusandja tahe, ja teiseks kantakse piirkondlike tasude kui kaudse maksu koormus lõppastmes üle tarbijatele. Seega on käesolevas kaudset maksu puudutavas kohtuasjas käsitletav olukord erinev sellest, millega seonduvalt tuli Euroopa Kohtul teha otsus kohtuasjas komisjon *vs.* Belgia, mis puudutas otsest maksu. Kui liidule keeldutaks kohaldamast kaudsete maksude korral maksuvabastust põhjusel, et liit ei ole nende osas maksukohustuslane, tähendaks see, et kaudsete maksude korral oleks maksuvabastus tema puhul peaaegu alati välistatud.

57. Tunnistan kõigepealt, et mind ei veena komisjoni argument, mille kohaselt kaudsete maksude koormuse ülekandmine tuleneb nende laadist. Küsimus ei ole selles, kas kaudsed maksud kantakse üle oma laadi tõttu, vaid kas käesolevas kohtuasjas käsitletav kaudne maks, milleks on piirkondlikud tasud, kantakse üle.

58. Seevastu komisjoni seisukoht, et maksuvabastust ei või jätta kohaldamata ainuüksi sel põhjusel, et liit ei ole piirkondlike tasude osas maksukohustuslane, väärib minu arvates allpool toodud põhjustel käsitlemist.

59. Esiteks ei nähtu protokolli artikli 3 teise lõigu sõnastusest, et maksuvabastuse kohaldamiseks peab selles nimetatud kaudsete maksude ja müügimaksude tasumise kohustus olema otseselt liidul. Nimelt oleks võinud liidu seadusandja näiteks ette näha, et „[a]lati kui võimalik, võtavad liikmesriikide valitsused asjakohased meetmed, et hüvitada või tagastada kaudsed maksud ja müügimaksud, mille osas *liit on* tema enda ametlikuks kasutuseks tehtavate ulatuslike vallas- ja kinnisvaraostude korral *maksukohustuslane*”. Nii see siiski ei ole. Mainitud säte, nagu nägime, nõuab üksnes, et kaudsed maksud „sisalduvad [...] hinnas”, mille liit on tasunud, seega: et „hind sisalda[ks]” kaudseid makse. Seega on kaudsed maksud protokolli artikli 3 teise lõiguga hõlmatud juba juhul, kui liit on kaudsete maksude summa tegelikult tasunud, ning pole nõutav, et liit oleks nende osas maksukohustuslane.

60. Teiseks ei või maksuvabastust jätta kohaldamata ainult sel põhjusel, et siseriiklikus õiguses ei ole liitu maksukohustuslasena nimetatud.

32 — Komisjoni poolt Electrabeliga kõrgepinge elektrienergia tarnimiseks sõlmitud lepingu üldtingimuste punkt 4.2 sätestab, et „meie elektrienergia hinnale lisanduvad […] maksud, lõivud, tasud, sisse- ja osamaksed ja lisatasud, mille meie suhtes on kehtestanud pädevad ametiasutused ja mida me saame lisada või peame lisama klientidelt võetavale hinnale, ning mis seonduvad meie äritegevusega elektrienergia ja maagaasi tarne alal selle mõiste kõige laiemas tähenduses või tulenevad sellest, näiteks tasu, mis on mõeldud CREG-i rahastamiseks, föderaaltasandil kehtestatud osamakse teatavate avalike teenuste osutamise kohustuste rahastamiseks, ning elektriaktsiis.

33 — Ainult kõrgepinge elektrienergia osas: Electrabel jätkab tänaseni madalpinge (parlamendi puhul keskmise pingega) elektrienergia tarnimist komisjonile, nõukogule ja parlamendile (kohtuasja materjalidest ei nähtu, et majandus- ja sotsiaalkomiteel oleks leping madalpinge elektrienergia tarne kohta).

34 — Komisjoniga kõrgepinge elektrienergia tarnimiseks sõlmitud lepingu üldtingimuste punkt 3.2 sätestab, et „hinnale ei lisandu maksud, lõivud ja muud piirkondlikud ja föderaaltasandi tasud”.

61. Nimelt on Belgia õigus see, kus määratletakse piirkondlike tasude maksukohustuslased (elektrienergia tarnija, jaotusvõrgu haldaja ja hiljem gaasitarnija), nagu ka maksubaas (elektrienergia kättesaadavaks tegemine, gaasiarvestite näit), maksumäärad (summa eurodes, mis vastab kättesaadavaks tehtud elektrienergia koguse suurusjärgule, või gaasiarvesti näit) ja maksuvabastused (maksuvabastus energiamahu osas, mis on tehtud kättesaadavaks seda raudteevõrgus rakendavatele klientidele).

62. Järelikult, kui jätta maksuvabastus kohaldamata ainuüksi põhjusel, et liit ei ole vastava maksu osas maksukohustuslane, olgu tegemist kas kaudse või otsese maksuga, tähendaks see, et asukohariik saab võimaluse defineerida maksu mõiste protokolli artikli 3 tähenduses. Samas, nagu ma eespool märkisin, on Euroopa Kohus kohtuotsuses AGF Belgium otsustanud, et sellist maksustamise mõistet tuleb tõlgendada autonoomselt [35].

63. Jääb veel uurida Belgia Kuningriigi argumenti piirkondlike tasude koormuse lõpptarbijale ülekandmise lepingulise laadi kohta. Leian, et esineb tõsiseid põhjuseid kahelda, et niisugune ülekandmine on laadilt ainult lepinguline.

64. Esiteks on piirkondlike tasude koormuse ülekandmise võimalus sõnaselgelt ette nähtud elektrituru määruses ja gaasituru määruses. Elektrituru määruse artikkel 20 sätestas [36], et „[avalike teenuste ülesannete täitmisega seotud kulude] kajastumist elektrienergia hinnas reguleerivad föderaaltasandi õigusaktid". Sellega sarnane säte oli elektrituru määruse artikli 26 lõige 9 [37]. Gaasituru määruse eelnõu artiklite kommentaarides on artikli 20 kohta märgitud, et „see sätestab üksnes seda, et [avalike teenuste osutamise ülesannetega] seotud kulud kannab võrgu haldaja, kes *võib* need samadel alustel oma muude kuludega *integreerida* [elektri- ja gaasituru korralduse komisjonile] tariifide kohta esitatavas ettepanekus, tingimusel et seejuures on kinni peetud kuninga dekreedist jaotusvõrkude üldise tariifistruktuuri korralduse kohta" [38]. Kuninga 29. veebruari 2004. aasta dekreet, mis käsitleb tariifide üldist struktuuri ning aluspõhimõtteid ja menetlusi tariifide kehtestamisel ning seoses Belgia territooriumil tegutsevate maagaasi jaotusvõrkude haldajate aruandekohustusega [39] sätestab, et „arve koostamisel kasutatavasse tariifi *on integreeritud* maksude, tasude, lõivude, osa- ja muude maksetega seotud lisasummad [...]. *Nende hulka kuuluvad vajaduse korral*: 1. Lõivud, tasud või muud maksed, millest rahastatakse avalike teenuste osutamise kohustuste täitmist [...]" [40].

65. Edasi märgin, et vastavalt elektrituru määruse artikli 26 lõike 2 teisele lõigule on maksukohustuslane piirkondliku elektritasu maksmisest vabastatud „energiamahu osas, mille ta on teinud kättesaadavaks seda raudteevõrgus rakendavatele klientidele". Teisiti öelduna, piirkondliku elektritasu maksmise kohustus puudub, kui lõpptarbija haldab raudteetranspordi võrku: seega on Belgia seadusandja võtnud arvesse tarbimist, vähemalt teatavat konkreetset tarbimist (raudteevõrgus tarbitav elekter). Elektrituru määruse artikli 26 lõikest 2 võib tuletada, et piirkondlik elektritasu on välja töötatud sellisena, et see mõjutaks tarbimist, see tähendab, et on mõeldud lõpptarbijale ülekantavana.

35 — C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 16. Vt käesolev ettepanek, punkt 39.

36 — Kuni kehtetuks tunnistamiseni 20. juuli 2011. aasta määrusega, millega muudeti gaasituru määrust; vt joonealune märkus 13.

37 — Kuni kehtetuks tunnistamiseni 20. juuli 2011. aasta määrusega, millega muudeti elektrituru määrust; vt joonealune märkus 9.

38 — Brüsseli piirkonna parlament, Parlamendi dokumendid, istungjärk 2003/2004, dokument nr A-506/1-03/04, Artiklite kommentaarid, lk 20 (kohtujuristi kursiiv).

39 — *Moniteur belge*, 11.3.2004, lk 13656.

40 — Artikkel 9 (kohtujuristi kursiiv).

66. Lõpuks on vägagi märkimisväärne, et Euroopa Kohtule teadaolevalt ainult üks piirkondlike tasude maksukohustuslane, nimelt Luminus, on jätnud piirkondlike tasude koormuse liidule üle kandmata. Komisjon väidab, et ta oli sunnitud jätma pakkumiskutsest välja punkti, mis nägi ette piirkondlike tasude koormuse liidule üle kandmata jätmise, kuna ükski pakkuja ei olnud valmis selle lepingupunktiga nõustuma. Pealegi on Luminus jätnud piirkondlike tasude koormuse üle kandmata, kuid komisjoni sõnul seetõttu, et oli ekslikult arvamusel, et ei ole nende maksmiseks kohustatud. Hiljem taotles Luminus liidult piirkondlike tasude hüvitamist.

67. Kuigi on õige, et – nagu Belgia Kuningriik märgib – maksukohustuslasel ei ole kohustust piirkondlike tasude koormust lõpptarbijale üle kanda, on samas tõsi, et selle koormuse üle kandmata jätmisel säilib maksukohustuslasel siiski endal kohustus maksta piirkondlikku tasu Brüsseli piirkonna ametiasutusele.

68. Komisjon väidab selles osas, et maksukohustuslasel, kes vastava lepingupunkti puudumisel jätab kõnesolevate piirkondlike tasude koormuse oma klientidele üle kandmata, on selle majandusliku koormuse kandmine raske, nii et ta on keerulises olukorras. Belgia Kuningriik vastab, et kui see nii oleks, oleks komisjonil tulnud Luminusega sõlmida nn defitsiitne hankeleping, ning et tal pole õigust tugineda õigusvastasusele, mille ta on ise tinginud.

69. Selles osas on minu arvates selge, et maksukohustuslane, kes ei kanna piirkondlike tasude koormust üle oma klientidele, on komplitseeritud olukorras. Tal on huvi nende maksmise kohustuse ülekandmiseks, kuna peab maksma need tasud ametiasutustele ka juhul, kui ta neid ise hinnale ei lisa. Ta näib olevat piirkondlike tasude koormuse ülekandmiseks sundseisus, kui soovib vältida sattumist majanduslikult raskesse olukorda.

70. Lõpuks täpsustan, et käesoleva kohtuasja aluseks olev olukord erineb sellest, mida Euroopa Kohus käsitles kohtuotsuses komisjon *vs.* Belgia.

71. Viidatud kohtuotsuses osutas Euroopa Kohus käsitletava piirkondliku kinnisvaramaksu osas maksuvabastusest keeldumise õigustamiseks asjaolule, et selle ülekandmine liidule põhines lepingul, mis tähendab, et liit võis ülekandmisest keelduda. Käesolevas asjas ei ole liidul minu arvates võimalust piirkondlike tasude koormuse ülekandmisest keelduda, niisiis tal puudub võimalus, mis oleks samaväärne sellega, mis tal oli seonduvalt piirkondliku kinnisvaramaksuga. Nimelt, kui kinnisvara omanik oleks seadnud üürilepingu sõlmimise tingimuseks selle maksu koormuse ülekandmise, oleks liit saanud kahtlemata otsida teisi üürivõimalusi. Teiste elektri- või gaasitarnijate poole pöördumine on keerulisem, kuna elektri- ja gaasiturg on küll konkurentsile avatud turud, kuid pakkujate arv nendel turgudel on piiratud.

72. Seega võib Euroopa Kohus käesolevas kohtuasjas komisjoni nõude rahuldada, minemata vastuollu kohtuotsusega komisjon *vs.* Belgia. On tõsi, et Euroopa Kohus järeldas selles kohtuotsuses, et „turuolukord ei tekita siiski maksuimmuniteeti”. Leian siiski, et tarnija valimise vabadust ei piira mitte elektri- ja gaasituru majanduslik olukord, vaid turu iseloom – turg on küll avatud, kuid reguleeritud. Elektri- ja gaasiturgu ei saa pidada samaväärseks kinnisvararuruga, mida kohtuotsus komisjon *vs.* Belgia puudutas.

73. Vahejäreldusena leian, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud, et protokolli artikli 3 teises lõigus ette nähtud tingimused maksuvabastuse kohaldamiseks on täidetud.

E. *Määratlus „tasud, mis katavad üksnes kommunaalteenuste kulud" protokolli artikli 3 kolmanda lõigu mõttes*

74. Belgia Kuningriik väidab teise võimalusena toodud väites, et kui ka liit piirkondlikke tasusid maksab, tuleb need siiski määratleda tasuna, mis katab üksnes kommunaalteenuste kulud. Sellisena ei saa protokolli artikli 3 kolmandas lõigus ette nähtud maksuvabastus nende suhtes kehtida. Järelikult tuleb enne lõppjärelduse tegemist uurida seda argumenti.

75. Euroopa Kohus on otsustanud, et tasu saab käsitada „tasuna, mis katab üksnes kommunaalteenuste kulud" protokolli artikli 3 kolmanda lõigu mõttes, kui selle puhul on täidetud kaks tingimust. Esiteks peab kommunaalteenust osutatama või vähemalt võidama osutada isikutele, kes seda tasu maksavad[41]. Teiseks peab esinema otsene ja proportsionaalne seos teenuse tegeliku maksumuse ja teenusesaaja poolt makstud tasu vahel[42]. Järgnevalt uurin, kas piirkondlikud tasud vastavad neile kahele tingimusele.

1. Mõiste „teenus, mis on osutatud nendele isikutele, kes maksavad tasu"

76. Komisjon väidab, et teenused, mida piirkondlikest tasudest rahastatakse, ei ole sellised, mida võidakse osutada liidule, või ei osutata neid konkreetselt just temale.

77. Mis puudutab piirkondlikku elektritasu, siis on osa elektrituru määruse artiklites 24 ja 24*bis* ette nähtud avalike teenuste osutamise ülesannetest sellised, et – nagu komisjon rõhutab – neid osutatakse üksnes majapidamistele: seega liit nendest kasu saada ei saa. See kehtib artikli 24 lõike 1 punktides 1 ja 2 ette nähtud kohustuste – majapidamiste tarbitava elektrienergia minimaalkoguse katkematu tarne tagamise ja sotsiaalse eritariifiga elektrienergia tarnimise – puhul. Vastupidi Belgia Kuningriigi väidetule on väheoluline, et liidu töötajaskonnal on võimalik nendest avalikest teenustest kasu saada: protokolli artikkel 3 näeb maksuvabastuse ette liidu, mitte selle ametnike ja teenistujate kasuks. Seega peab kommunaalteenuseid osutatama just nimelt liidule.

78. Järelikult ei kujuta ei majapidamiste tarbitava elektrienergia minimaalkoguse katkematu tarne ega sotsiaalse eritariifiga elektrienergia tarne endast kommunaalteenuseid protokolli artikli 3 kolmanda lõigu mõttes.

79. Seevastu leian ma, et muud avalike teenuste osutamise ülesanded, mida on elektrituru määruses ette nähtud teenuste hulgas nimetatud, on sellised, et liidul on võimalik neist kasu saada või tegelikult ta neid kasutabki.

80. Minu arvates ei saa olla välistatud, et liit kasutab koostootmise teel saadud elektrienergiat, millele on osutatud elektrituru määruse artikli 24*bis* lõikes 1. Komisjon märgib selle kohta, et liidu institutsioonidel on koostootmissüsteemid. Minu arvates ei ole oluline, et institutsioonide toodang on väiksem kui nende poolt tarbitav energiakogus, nii et nad koostootmises saadud elektrienergiat ei müü: piisab, et liidul on võimalik selliselt toodetud elektrienergiast kasu saada. On väheoluline, et koostootmisprotsessis saadud elektrienergia ostmine on kaasatud Brüsseli piirkonna keskkonnapoliitikasse: vastupidi sellele, mida komisjon on väitnud, on selline ostmine siiski käsitatav liidule osutatava teenusena. Pealegi on võimalik, et liit toodab teatud tundidel ööpäevas rohkem, kui tarbib. Lõpuks ei saa elektrimüüki selle väikseid koguseid silmas pidades käsitada samaväärsena äritegevusega, mis ei ole liidu tegevuse eesmärk.

41 — Kohtuotsused AGF Belgium (C-191/94, EU:C:1996:144, punkt 26) ja Euroopa Ühendus (C-199/05, EU:C:2006:678, punkt 21).

42 — Kohtuotsus Euroopa Ühendus (C-199/05, EU:C:2006:678, punkt 25).

81. Lisaks saab liit kasu elektrituru määruse artikli 24*bis* lõikes 2 ette nähtud avaliku ruumi valgustusseadmete rajamisest, hooldusest ja uuendamisest niivõrd, kuivõrd see puudutab tänavavalgustust nendes kvartalites, kus asuvad liidu institutsioonid ja organid. Mõistagi ei saa tänavavalgustusest kasu mitte ainult liit, vaid kõik Brüsseli liiklejad. Siiski ei osuta minu arvates – vastupidi komisjoni poolt väidetule – kommunaalteenuste kulude katmise tasu mõiste sellele, et teenus peaks olema osutatud konkreetselt isikule, kes seda tasu maksab: protokolli artikli 3 kolmas lõik käsitleb „kommunaalteenuseid", mitte niisuguseid osutatud teenuseid, mille väärtus on vastavuses eraõiguse kohase lepingus ette nähtud tasuga. Järelikult saab tänavavalgustus kui selline põhimõtteliselt olla käsitatav liidule kasu toova kommunaalteenusena protokolli artikli 3 kolmanda lõigu mõttes.

82. Lisaks kõigele toob liidule tegelikku kasu elektrituru määruse artikli 24 lõikes 2 ette nähtud elektrienergia tõhusa kasutamise kava. Komisjon nõustub, et liidu institutsioonid ja organid on saanud kasutada „energiaerguteid", mille eesmärk on näiteks parandada mõne konkreetse hoone valgustust, arvestades hoone energiatõhusust.

83. Järelikult võib teatava piirkonna elektritasust rahastatav avalike teenuste osutamine liidule kasu tuua (koostootmisprotsessis saadud elektrienergia uus rakendamine) või see juba on kasulik (tänavavalgustus, elektrienergia tõhusa kasutamise kava).

84. Seonduvalt piirkondliku gaasitasuga märgin üksnes seda, et liidule võib kasu tuua üks gaasituru määruse artiklites 18 ja 18*bis* ette nähtud avalike teenuste osutamise ülesannetest: gaasi tõhusa kasutamise kava, mis on ette nähtud gaasituru määruse artikli 18*bis* lõikes 2. Täpsustan, et gaasituru määruse artikli 18*bis* lõige 2 on jätkuvalt kehtiv, mistõttu võib kahelda komisjoni kinnituses, et alates 2001. aasta augustist on kõigi piirkondlikust gaasitasust rahastatavate avalike teenuste osutamine suunatud üksnes majapidamistele.

85. Siiski ei ole asjaolu, et piirkondlikest tasudest rahastatakse liidule osutatavaid teenuseid, piisav selleks, et sellised piirkondlikud tasud saaks määratleda tasuna, mis katavad üksnes kommunaalteenuste kulud, ning välistada need seega protokolli artikli 3 kohaldamisalast. Lisaks on vajalik, et esineks otsene ja proportsionaalne seos teenuste tegeliku maksumuse ja piirkondlike tasude suuruse vahel. Minu arvates on käesoleval juhul see seos puudu.

2. Otsene ja proportsionaalne seos teenuse tegeliku maksumuse ja teenust kasutava isiku poolt makstud tasu vahel

86. Komisjon märgib, et piirkondlikud tasud arvutatakse lõpptarbijale kättesaadavaks tehtud koguse alusel[43]. Ta järeldab sellest, et piirkondlikku tasu ei arvutata nende avalike teenuste osutamise ülesannete täitmise maksumuse alusel, mida sellest tasust rahastatakse.

87. Leian, et komisjoni argumentidega tuleb nõustuda.

88. Nimelt on elektrituru määruse artikli 26 lõikes 3 ette nähtud, et „[t]asu arvutatakse võimsuse alusel, [mis on tehtud] vastavat õigust omavatele lõpptarbijatele kättesaadavaks". Gaasituru määruse artikli 20 *septiesdecies* lõige 3, mis lisati aastal 2011[44], sätestab, et „[...] tasu [arvutatakse] võrgu haldaja poolt Brüsseli piirkonnas tarbimiskohta omavate lõpptarbijate asukohas kasutatavate gaasiarvestite alusel. Gaasiarvesti näitab seda maksimaalset gaasikogust väljendatuna kuupmeetrites tunni kohta, mille jaoks arvesti on seadistatud". Nendest sätetest järeldub, et piirkondlikud tasud on seda suuremad, mida

43 — Välja arvatud juhud, mil see toimub viimasele aastale vastava tarbimise alusel, mida rakendatakse piirkondliku gaasitasu ja nende lõpptarbijate osas, kelle arvesti kaliiber jääb vahemikku 6–10m/h (st väikseim olemasolev kaliiber).

44 — 20. juuli 2011 .aasta määrus, millega muudeti 1. aprilli 2004. aasta määrust Brüsseli piirkonna gaasituru korralduse kohta, mis käsitleb gaasi- ja elektrijaotusvõrkudelt makstavaid tasusid ning millega muudetakse 19. juuli 2001. aasta määrust Brüsseli piirkonna elektrituru korralduse kohta (*Moniteur belge*, 10.8.2011).

suurem kogus on tarbijatele kättesaadavaks tehtud. Seega ei suurene osutatud teenuste maksumus sõltuvalt kättesaadavaks tehtud võimsusest. Tarbija, kelle käsutuses olev võimsus on märkimisväärselt suur, ei saa avalike teenuste osutamisest rohkem kasu kui tarbija, kellele kättesaadavaks tehtud võimsus on väiksem: avalike teenuste osutamisest saadud kasu ja seega nende maksumus ei seostu kättesaadavaks tehtud võimsuse või kogusega. Järelikult, piirkonnatasude suurus ei oma seost avalike teenuste osutamise ülesannete täitmise maksumusega.

89. Järelikult ei saa piirkondlikke tasusid käsitada tasuna, mis katab üksnes kommunaalteenuste kulud protokolli artikli 3 kolmanda lõigu tähenduses. Isegi kui ka teatavate teenuste osutamine, mida nendest tasudest rahastatakse, hõlmab teenuseid, mida liidule osutatakse või võidakse osutada, ei ole nende suurus seotud nende teenuste maksumusega. Seega on komisjon tõendanud, et piirkondlikud tasud on käsitatavad maksuna protokolli artikli 3 tähenduses.

90. Seega tuleb komisjoni hagi rahuldada. Vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõikele 1 tuleb kohtukulud välja mõista Belgia Kuningriigilt.

VI. **Ettepanek**

91. Eespool toodud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku:

1. Tuvastada, et kuna Belgia Kuningriik ei ole vabastanud Brüsselis asuvaid liidu institutsioone ja asutusi kohustusest maksta tasu, mis on mõeldud niisuguste elektri- ja gaasitarne valdkonna avalike teenuste osutamise kohustuste täitmise rahastamiseks, mis on ette nähtud Brüsseli piirkonna elektrituru korraldust käsitleva 19. juuli 2001. aasta määruse artiklis 26 ja 1. aprilli 2004. aasta määruse, mis käsitleb Brüsseli piirkonna gaasituru korraldust, gaasi- ja elektrijaotusvõrkudelt makstavaid tasusid ning millega muudetakse 19. juuli 2001. aasta määrust Brüsseli piirkonna elektrituru korralduse kohta artiklis 20, siis on Belgia Kuningriik rikkunud Euroopa Liidu privileegide ja immuniteetide protokolli (nr 7) artikli 3 teisest lõigust tulenevaid kohustusi.

2. Mõista kohtukulud välja Belgia Kuningriigilt.